Nro. 17.

GAZETA LWOWSKA.

w Piątek dnia 28. Lutego 1812.

Wiadomości kraiowe.

Ze Lwowa d. 28. Lutego. — Cesarz Jegomość pozwolił tuteyszemu klasztorowi Panien Benedyktynek pod tytułem Wszystkich Swiętych, który znaczny instytut edukacyiny utrzymuie, obrać sobie Xienię.

Z Wiédnia d. 19 Lutego. — Dway przyiaciele ludzkości, ofiarowali dla tuteyszego Instytutu ślepych dwa tysiące Złotych Reńskich w W. W. pod tym wyraźnym warunkiem, ażeby ich nazwiska utaione zostały.

C. K. Akademia sztuk wyzwolonych, obchodziła dzień urodzin N. Pana przez ogłoszenie nowych statutów od Monarchy sobie nadanych. Arcy-Xiażęta Karol, Antoni, Jan, Rainer, Ludwik i Rudolf, tudzież Xiaże Albert Sasko-Cieszyński, zaszczycili to posiedzenie swoią bytnością. Cesarzowa Imc. raczyła przyiąć tytuł członka opiekuńczego tey Akademii.

Z Pragi d. 6. Lutego. — Dnia 2. b. m. umarł tu Antoni Ulrich Baron Mylius, C. K. Feldmarszałek-Porucznik, Szambelan i Kawaler Orderu Maryi Teressy, w 70tym roku życia swoiego. Kray utracił w nim iednego z naydawnieyszych i naywiernieyszych sług swoich, Woysko naydawnieyszego i doświadczonego woiownika, a Kapituła Orderu Maryi Teressy swego naydawnieyszego Kawalera. Był ón rodem z Kolonii i na początku r. 1759go wstąpił w służbę Cesarską w stopniu Podporucznika.

Z Pestu d. 12. Lutego. — Nowowybudowany królewsko-mieyski Teatr iak nayswspanialey teraz ukończony, otworzony został dnia 9. b. m. iak nayuroczyściey, i grano w nim dwie sztuki umyślnie dla niego przez Pana Kotzebue napisane.

W Samassy znayduie się teraz C. K. uprzywileiowana Fabryka cienkich sukien, w którey machiny przędzące osobliwie są ważne, i dla tego od zaprowadzonych po innych fabrykach machin przednieysze, że przy mnieyszych wydatkach też same czynią usługi. Fabryka ta celuie szczególniey dobrocią sukien i wyrabia corocznie do 400 postawów, z których łokieć teraz po 14 do 16 Z. R. w W. W. iest przedawany.

Wiadomości zagraniczne.

Francya.

Z Paryża d. 6. Lutego. — Dnia 2 przede mszą, przyimował Cesarz Imć ciało dyplomatyczne, które podług zwyczaynych formalności na audyencyą wprowadzone zostało.

Rząd kupił dawny Hotel de la Guerre na ulicy Grange Bateliere, który iest znaiomy pod nazwiskiem Hotel Choiseul. Zatrudniaią się iuż naypotrzebnieyszemi naprawami, dla przeniesienia w to mieysce bióra Ministra rękodzieł i handlu.

P. Eduard Bethman, Szef domu kupieckiego w Bordeaux, został tamże mianowany konsulem austryackim.

Monitor zawiera bardzo interessuiącą historyczną pochwałę P. Cavendish, sławnego, na d. 10 Lutego 1811 w Clapham-Common koło Londynu zmarłego Fizyka, którą Kawaler Cuvier czytał na publicznem posiedzeniu Instytutu d. 6. Stycznia b. r. odprawionem.

Na mocy wyroku Sądu Kassacyinego, chustki bawełniane, które przed zaprawą i bieleniem nie otrzymały znaku fabrykanta i

stemplu narodowego, będą tak uważane, iakoby z rękodzielni angielskich pochodziły.

Dobroczynne skutki Dekretu Cesarskiego wydanego pod dniem 17 Marca r. 1808 względem tych długów, których zapłacenia żydzi domagać się mogą, okazuią się od kilku lat w sposób rozliczny. Bowiem przez to, nietylko we wschodnich, osobliwie niemieckim iezykiem mówiących Departamentach Cesarstwa francuzkiego wielka liczba ludzi wieyskich od ruiny maiątku i zguby uratowaną została, lecz nawet (co w nieiednym względzie ieszcze ważnieysza iest rzeczą) tranzakcye w interessach pieniężnych między żydami, włościanami i rzemieślnikami, wzięły koniec zupełny; okoliczność ta iest zatém dla przywrócenia i utrzymania publicznéy moralności bardzo ważną, a skutki iéy na przyszłość dopiero dobrze uczuć się dadzą. Pomienione tranzakcye ustały właściwie ieszcze roku 1806, ponieważ Dekretem Cesarskim dnia 30 Maia tegoż samego roku wydanym, wszelkie skargi żydów przeciwko wieśniakóm względem zwrócenia pożyczanych pieniędzy zaniesione, poprzedniczo na ieden rok zawieszone były, a po upłynieniu tegoż roku, rzeczone zawieszenie rządowym rozkazem na czas nieoznaczony przedłużoném zostało. Od owego to czasu obracali żydzi swoie kapitały na zakupienie dóbr, częścią też na handel, na założenie fabryk, rękodzieł i na inne zarobki, które im zabronione nie były. Ludzie wieyscy, którzy potrzebowali pożyczać pieniędzy, dostawali ie, okazawszy dostateczne bezpieczeństwo, za bardzo mierną prowizyę, i każdy uyrzał się uwolnionym z łupieżnych szponów żydowskich. Srodki te przeciw lichwie żydów przedsięwzięte, więcéy się może ieszcze, iak Dekret z dnia 3 Września 1807 ustanawiaiący stopnie prowizyi, a znoszący tę powziętą od rewolucyi zasadę: „iż pieniądze za towar uważane bydź powinny”, do zniżenia prowizyów przyłożyły, i przywróciły naruszoną równowagę między wartością kapitałów w stosunku do ceny naywiększéy części artykułów, i procentów od tychże opłacać się maiących. W skutku uchwały prawodawczéy, potwierdzonéy Dekretem dnia 17 Marca r. 1808 wydanym, nie może bydź ważnym na przyszłość żaden wexel, skrypt, oblig, lub iakikolwiek zapis długu podpisany na rzecz żyda przez osobę niehandluiącą, chyba że będzie wprzód dowiedziono, iż cała summa w zapisie długowym wyrażona; przez żyda bez wszelkiego oszukaństwa dłużnikowi zaliczoną była. Gdyby zaś było dowiedziono, że główna summa iakimkolwiekbądź sposobem przez pomnożenie się przydanéy do kapitału prowizyi powiększoną została, naowczas summa główna przez Trybunały na prawdziwą wartość swoią zredukowaną bydź powinna, ieżeli żyd wziął więcey prowizyi iak 5 od sta. Jeżeli zaś ilość przydanych do kapitału prowizyi więcéy iak 10 od sta wynosi, natenczas cały dług za lichwiarski i za żadny uznanym bydź ma. Trybunały są także upoważnione wyznaczać dłużnikom zgodne z słusznością termina do wypłacania tych nawet długów, które prawnie i bez lichwy są zaciągnione. Wyszło prócz tego osobne rozporządzenie, że powyższe przepisy ściągaią się także do tych długów, które teraz u żydów zaciągnione zostały, lub na przyszłość zaciągnione będą.

Z Tulonu d. 24 Stycznia. — Wczoray pod rozkazami Kontradmirała l'Hermite i zostaiącemi pod nim Kontradmirałami Baudin, Violette i Duperre wypłynęło z zatoki Tulońskiey 14 okrętów liniowych z 4ma fregatami i kilkoma korwetami. Gdy ta eskadra znaydowała się iuż na wysokiem morzu, zerwał się wicher, który ią przymusił powrócić wieczorem; czyniła ona w tém poruszeniu tak porządnie swoie obroty, iż pomimo ciemności i złéy pogody, każdy okręt bez naymnieyszéy przygody na swoiém mieyscu stanął. Dzisiay ieszcze panuie wielka burza.

Królestwo Włoskie.

Podług doniesienia urzędowéy Gazety Medyolańskiéy, zgromadził się Senat Królestwa Włoskiego nadzwyczaynie dnia 28 Stycznia. Radcy Stanu Hrabiowie Cossoni, Bargnani i Scopoli wystąpili iako mowcy rządowi, i podali proiekt wyroku skarbowego na rok 1812.

Taż sama Gazeta umieściła wyrok przez N. Cesarza i Króla w Pałacu Tuileryiskim pod d. 17 Stycznia r. b. wydany, który przepisuie, iak sobie z podrzutkami, z dziećmi od rodziców opuszczonemi, i z sierotami w Królestwie Włoskiém na przyszłość postąpić przynależy. W każdym powiecie musi się na przyszłość przynaymniey ieden dóm znaydować, do którego podrzutki i opuszczone dzieci przyimowane będą. Otrzymaią one

tam, ieżeli tego potrzeba wymagać będzie, natychmiast mamke. Ta, lub też inna kobiéta będzie około nich aż do 6go roku mieć staranie, potém zaś będą chłopcy wieśniakóm lub rzemieślnikom do dalszego wychowania oddani. Po skończonym roku iedenastym, oddani będą pod zarządzenie Ministra woyny i marynarki. Toż samo stanie się z siérotami. Na utrzymanie podrzutków, dzieci opuszczonych i siérót, wyznaczono rocznie 600000 lirów, które przez Ministra spraw wewnętrznych między osoby do tego należące rozdane będą. Dzieci płci żeńskiey, którym 12 lat minie, oddane będą do miast rękodzielnianych, aby tam w sposób pożyteczny ręczną zatrudniały się robotą. Kaléki i słabe dzieci oboiéy płci, poruczone będą do wychowania i wyżywienia Instytutom miłosiernym, a w pewnym wieku zostaną w miarę swych sił do przyzwoitych robót użytemi. Chłopcy, któremi Minister woyny i marynarki nie zarzadzi, mogą się rzemiosła albo sztuki iakowéy uczyć. Muszą oni swemu Maystrowi aż do 25go roku bezpłatnie służyć, lecz za to będą mieć u niego żywność, odzież i pomieszkanie.

Wielka Brytania i Irlandya.

Mamy teraz (tak się wyrażaią dzienniki angielskie) niektóre szczegułowe i dokładne wiadomości o ważnym przedmiocie licencyi francuzkich, służących do wyprowadzenia iedwabiu, który do zatrudnienia naypożyteczniéyszéy i naypracowitszéy części naszego ludu tak bardzo iest potrzebnym. Licencye te, których sześć tylko wyłącznie dnia 15 Grudnia wydano, podpisane są własną ręką Cesarza, a przywiléy wyprowadzania na porta Rouen i Havre-de-Grace iest ograniczony. Mocą tych licencyi, nie można wiecéy iak 25000 kilogramów iedwabiu wyprowadzić, a ilość ta dwoma transportami odesłaną bydź może. Artykuły, które z powrotem ładować można, maią się składać z produktów rossyiskich, z płótna żaglowego, konopi i t. d. a wartość ich nie może przewyższać wartości wywiezionego iedwabiu; iednakże nikt nie iest obowiązanym do brania dopiéro wspomnionych artykułów, gdyż okrętom licencyami opatrzonym, wolno iest z balastem powracać. Ostatnie to pozwolenie, było potrzebném do utrzymania licencyów w mocy należytéy, ponieważ artykuły, które na powrót ładowane bydź powinny, do tych przedmiotów należą, które bióro handlowe do Francyi posełać zakazało.

Stan kupiecki miasta Greenock w Szkocyi, podał prośbę do Parlamentu, w któréy między innemi to się znayduie: Bezprzykładna walka, w iaką z Francyą iesteśmy wplątani, zniszczyła prawie wszystkie związki nasze ze stałym lądem, które dla nas dotąd tak były korzystne. Polityka francuzka wzięła równie smutną iak potężną przewagę; okazuie się ona we wszystkich swoich zasadach i działaniach nieprzyiaciółką handlu, i podobną do prawdy iest rzeczą, że kupcy nasi nawet po nastąpionym pokoiu, dawnych związków swoich ze stałym lądem przywrócić nie będą mogli. Potrzeba tedy koniecznie handlowi angielskiemu, od którego nasz byt i pomyślność zawisły, nowe drogi otworzyć. Otworzyłaby mu się taka droga, gdyby angielsko-wschodnio-indyiskiéy kompanii, któréy przywiléy bez tego wkrótce się skończy, handel iedynie tylko ze wschodniemi Indyami i Chinami był dozwolony, i gdyby naszym kupcom z resztą Azyi, z Afryką i Ameryką południową wolno było handlować. Anglia mogłaby przez to dłużéy woynę morską prowadzić, i utrzymałaby swoie dotychczesne panowanie na morzach.

Ziednoczone Stany Ameryki północnéy.

Okręt Lydia, który d. 18 Stycznia z Nowego Yorku do Liverpool zawinął, przywiózł (iak dziennik angielski Statesman donosi) wiadomości z Państw Stanów ziednoczonych. Wiadomości te są wielkiéy wagi, i wątpić nie można, że woyna iuż wybuchęła. Kongress Stanów ziednoczonych przyiął z taką większością głosów, iaka tylko kiedy bydź mogła, wszystkie nieprzyiacielskie postanowienia swoiego Wydziału i rozkazał, aby mu gruntuiący się na tychże postanowieniach Bill był przełożony. Obywatele uzbraiaią statki swoie, a wszystkie statki, które licencye od Rządu angielskiego otrzymały, podlegać będą surowemu śledzeniu i przetrząsaniu.

Izba Reprezentantów postanowiła uznać formalnie niepodległość Ameryki południowéy.

Mamy (wyraża dziennik angielski Star pod dniem 27 Stycznia) gazety amerykańskie, które do końca Grudnia dochodzą. Wyczy-

tuiemy z nich z ubolewaniem, że Amerykanie wyraźnie po nieprzyiacielsku myślą. Wszystkie gwałtowne uchwały, podane Kongressowi przez Wydział spraw zewnętrznych w celu postawienia siły zbroyney narodowey na stopniu woiennym, zostały z znakomitą większością głosów przyięte; wiele prowincyi poprzysyłało Kongressowi za to adressy podziękowania, dążące do zapalenia umysłów. Jednakże i to zważyć należy, że niektóre prowincye są wyraźnie przeciwko woynie; zczego osoby między sobą poufałe wnoszą, iż rozdwoienie w związku Stanów ziednoczonych nastąpi. Prócz tego zapewniaią publiczność niektóre gazety amerykańskie, iż chociaż w Ameryce krzyczą za woyną, Kray iednakże nie ma na prowadzenie oneyże pieniędzy. Wreście słyszymy z ukontentowaniem, że Rząd angielski ma się na ostrożności.

Z tego co na Kongressie zaszło możnaby wnosić, że naypierwey przedsięwzięta będzie wyprawa do Kanady; sądzimy iednakże, że tak Kanadyiczykowie iako i Anglicy do przyiecia Amerykanów należycie są przygotowani.

Związek Reński.

Z Kassel d. 6. Lutego. — Wyszła tu ustawa Króla Westfalskiego w 29 artykułach, z których główne umieszczamy. — 1.) Wszyscy Westfalczykowie, którzy przeciw nam oręż podniosą, iako zdraycy śmiercią i konfiskatą maiątku karani będą. 2.) Tych, co z bronią w ręku poymani będą, osądzi kommissyia woienna; innych zaś Trybunał szczególny. 3.) Za noszących przeciw Westfalii broń uważani bydź maią: *a*) Wszyscy, którzy w woysku Mocarstwa z Westfalią woiuiącego służyli; *b*) wszyscy, którzy nad granicą albo w kraiu nieprzyiacielskim zdybani będą z odprawą dowódców woyska nieprzyiacielskiego; *c*) znayduiący się w służbie woyskowey obcego mocarstwa, którey nie opuścili po wybuchnieniu woyny z Westfalią, w celu powrócenia do oyczyzny; *d*) nareszcie ci, którzy przyiąwszy obcą służbę woyskową, przywołani wyrokiem w przepisaney formie ogłoszonym, stosownie do tegoż wyroku do Westfalii nie powrócą, wszelako w tym tylko przypadku, gdyby woyna po ogłoszeniu między obudwoma mocarstwami wybuchnęła. 4.) Urządzenia poprzedniemi artykułami obięte stosuią się i do tych, którzy od obcego mocarstwa przyima listy naturalizacyi. 6) Wszyscy Westfalczykowie, zostaiący w obcey służbie woyskowey za lub bez pozwolenia, obowiązani są opuścić ią niezwłocznie, i zgłosić się w przeciągu trzech miesięcy, rachuiąc od rozpoczęcia nieprzyiacielskich kroków. 21.) Wszyscy Westfalczykowie w obcey służbie woyskowey będący, winni wrócić do oyczyzny na wezwanie podług prawa. — Kto nie stanie, uznany będzie za umarłego cywilnie, a iego maiątek skonfiskowany. Artykuł 21wszy ninieyszey ustawy tyczy się także Westfalczyków sprawuiących za granicą urzędy dyplomatyczne, administracyine i sędziowskie; i ci obowiązani są wrócić do Westfalii pod karą poszukiwania sądowego. — 26.) Ieżeli się z badania okaże, iż oskarżeni wyrokowi odwołuiącemu nie uczynili zadosyć, i że w kraiu, z którego byli przywołani, sprawowali urzędy dyplomatyczne, administracyine, lub sędziowskie, w takim razie trybunały nasze uznaią ich za umarłych cywilnie, i nakażą konfiskatę maiątku ich ruchomego i nieruchomego. 27.) Urządzenia dwóch poprzednich artykułów, wtedy tylko do Westfalczyków nie będących w obcey służbie woyskowey, i nie sprawuiących tamże urzędu dyplomatycznego lub sędziowskiego, będą mogły bydź zastosowane, kiedy z nazwiska przywołani byli wyrokiem w przepisaney formie ogłoszonym. 28.) Westfalczykowie w art. 26 i 27 wspomniani, mogą się ieszcze stawić w przeciągu 5 lat, rachuiąc od ogłoszenia pokoiu, i swe nieposłuszeństwo nagrodzić. (Z Gaz. Warsz.)

Gdy w skutku naywyższego rozkazu Króla Jmci Saskiego pod dniem 21. Stycznia r. b. wydanego, oprócz rekrutów z obwodu Królewskiego Amtu Drezdeńskiego wybrać się maiących, toż samo część iedna z miasta Drezna dostawioną bydź powinna, przeto wezwano wszystkich właścicielów domów w mieście i na przedmieściach, ażeby wszystkich w domach swoich znayduiących się młodych ludzi od 19 do 28 lat, którzy żadnych maiątków lub domów przechodzących wartość 400 talerów nie posiadaią, bez różnicy i wyiątku osób, tudzież bez względu na stan, służbę i rzemiosło dokładnie spisali, i takową listę naydaley do d. 5. Lutego Radzie Drezdeńskiey podali.

Ponieważ doniesiono, że zbiegi z Ces. francuzkiego obserwacyinego korpusu

nad Elbą, do Państw Związku Reńskiego uchodzą, przeto Gazeta W. Xięstwa Heskiego powtórnie umieściła te rządowe wezwanie: aby żadnemu francuzkiemu zbiegowi lub uporczywemu Woyskowemu w W. Xięstwie nie dozwalano pobytu, lecz każdego, który schwytany będzie, natychmiast wydawano.

Minister woienny Królestwa Westfalskiego odebrawszy urzędowe doniesienie o niepokoiach i wykroczeniach, które w 2giey dywizyi woyskowéy, naybardziéy zaś dnia 19. Stycznia i w nocy tegoż samego dnia w Brunszwiku zdarzyły się, ustanowił (iak publiczne pisma donoszą) Kommissyę woyskową z mocą rozpoznawania i ukarania kroków przedsiębranych przeciw bezpieczeństwu woyska. Pomieniona woyskowa Kommissya zgromadzać się będzie w Brunszwiku.

Xięstwo Warszawskie.

Z Warszawy d. 22. *Lutego.* — Ogłoszono tu następuiący Dekret Królewski dnia 29 Stycznia r. b. w Dreźnie wydany:

Frederyk August &c. Maiąc sobie przez Ministra Naszego Przychodów i Skarbu przedstawione prożby całego ludu Izraelskiego w Xięstwie Naszém Warszawskiém zamieszkałego, przez wysłanych z każdego Departamentu delegowanych oświadczone, aby za przyięciem ofiarowaney przez nich dobrowolnie, i do Skarbu publicznego rocznie wnosić się maiącey summy, od prawa popisowego, a zatém od osobistey i czynney w woysku liniowém służby uwolnieni bydź mogli, zważywszy, iż takowa służba, którą poddani Nasi wyznania Moyżeszowego za uciążliwą dla siebie poczytuią, z innych miar i względów właściwemu celowi obrony pospolitey źle odpowiada; zważywszy, że te obrządki, zwyczaie i nałogi w domowém i społeczném życiu, któremi Izraelici od całey mieszkańców kraiowych powszechności odrożniać się i odosobniać nie przestaią, i które spóźniać im muszą uczestnictwo w używaniu dobrodzieystwa praw obywatelskich, równie i podobnie czynią ich do szlachetnego powołania żołnierskiego mniey zdatnemi, i przekonywaią doświadczeniem wielu niedogodności, że ważna sprawa obrony kraiowey ieszcze im nieograniczenie powierzoną bydź nie może, po wysłuchaniu Naszey Rady Stanu stanowiemy: Art. 1. Summę roczną siedmkroć sto tysięcy złotych Polskich przez Starozakonnych mieszkańców Xięstwa Warszawskiego dobrowolnie oświadczoną i umówioną, do Skarbu Naszego Xięstwa Warszawskiego przyimować dozwalamy. Art. 2. Równie w proporcyią wyżey postanowioney summy ilość pięciomiesięczną od dnia 1 Stycznia do d. 1 Czerwca roku bieżącego złotych Polskich dwakroć dziewięćdziesiąt ieden tysięcy sześćset sześćdziesiąt sześć, groszy dwadzieścia wynoszącą, i przez Starozakonnych dobrowolnie oświadczoną, do kass Skarbowych Xięstwa Warszawskiego przyiąć zalecamy. Art. 3. Oznaczenie terminów i ilości, w iakich obie summy Artykułami poprzedniczemi wymienione, do kass *respective* Powiatowych lub Departamentowych wnoszone bydź powinny, zapewnienie należytego dla Skarbu bezpieczeństwa w pobieraniu tego dochodu, tudzież wydanie instrukcyi i przepisów urzędóm Departamentowym i Powiatowym w celu zapewnienia sie, iż w szczegółowym opłat rozkładzie wszelka równość i sprawiedliwość zachowana będzie, Ministrowi Naszemu Przychodów i Skarbu zalecamy. Art. 4. Od wyiścia niniieyszego Dekretu, i następnego zaraz rozesłania onego władzom wykonawczym, do których należy, mieszkańcy Starozakonni Xięstwa Naszego Warszawskiego, iako iuż z pod prawa popisowego wyłączeni, do ciągnienia losów, i do osobistéy w woysku liniowém służby pociągnionemi bydź nie maia. Art. 5. Wykonanie niniieyszego Dekretu, który w Dzienniku Praw ma bydź umieszczony, Ministrom Naszym, w czém do którego należy, polecamy:

(Podpisano) Frederyk August.

Dnia 17. b. m. ogłoszono w Kollegium XX. Piiarów Warszawskich z przyzwoitą uroczystością ustawę N. Pana, ustalaiącą tak pozyteczne Kraiowi naszemu Zgromadzenie Piiarskie.

Multany.

Z Jass d. 1. *Lutego.* — Mówią tu, iż wkrótce rozpoczną się znowu kroki nieprzyiacielskie. Rozeym zawarty z warunkiem wypowiedzenia go 20ma dniami wprzódy, ma w rzeczy samey przez Rossyanów bydź wypowiedziany. Wieść tę z Bukarestu do nas nadeszłą, zdaie się potwierdzać przysłany tu wczoray do 15téy dywizyi (Markowa) rozkaz, ażeby była gotowa do wyiścia i po-

sunęła się ku Wołoszczyznie. Pełnomocnicy tureccy znayduią się iednakże dotąd ieszcze w Bukareście, czekaiąc, iak wieść niesie, na odpowiedź z Konstantynópola. Pełnomocnicy rossyiscy oczekuią Xięcia Wołkońskiego z Petersburga, który ma przywieźć rozkazy tamteyszego Dworu względem zachowania się w teraźnieyszém rzeczy położeniu.

Hrabia Langeron wyiechał do Giurgewo. Jenerał Engelhardt posunął się z kilkoma pułkami iazdy i strzelców dla zasłonienia Dunaiu, który na wielu mieyscach zamarzł.

Rzut oka na strukturę ziemi galicyiskiéy.

Natura przeznaczyła Galicyę na kray zbożowy. Ziemię rozmaitego rodzaiu zwilża mnóstwo wielkich i małych rzék wypływaiących z gór karpackich. Częścią równa, częścią zgórzysta, iest ona rzadko taką, żeby się na niéy iaki rodzay owoców nie udawał. Cyrkuły leżące pod Karpatami są zatém nie wiele mniéy żyznemi od tych Cyrkułów, które piękne równiny dawnéy kształcą Sarmacyi. Cała różnica między niemi ztąd pochodzi, iż w mokrozimnych okolicach zgórzystych, owoce polne o parę tygodni późniéy doyrzewaią. W okolicach pod Karpatami leżących, rozléga się ziemia urodzayna na samych ławach piaskowego kamienia. Z téy przyczyny iest tu grunt mokrożimnym; wiele źródeł zwilża ziemię i sprawia, iż owoce w naysuchszych nawet nie chybiaią latach. Ięczmień, owies, żyto, konopie i len, udaią się w tych okolicach szczególniéy. Czasem tylko zdarza się tam, osobliwie w wyższych okolicach Cyrkułów Myślenickiego, Sandeckiego, Jasielskiego, Sanockiego i Samborskiego, iż iedna część tych owoców dla wcześnéy nie doyrzéwa zimy. Chociaż Curkuły Stryyski, Stanisławowski i Bukowiński równie z Karpatami graniczą, iednakże z przyczyny obrotu, który główne biorą góry i dla tego, że pospolicie śniegiem pokryte wierzchoły Tatrów, na ten pas kraiu, dla odległości swoiéy, mnieyszy wpływ maią, iest ziemia w nich daleko przyiaźnieyszą i przyiemnieyszą obdarzona postacią. Pora powietrza iest tu tém łagodnieyszą, im bardziey się do Bukowiny zbliżamy. W tymże samym stosunku powiększa się żyzność ziemi. Nay większa część Cyrkułu Stanisławowskiego (dawnieysze Pokucie) i Bukowina, należą do nayżyznieyszych krain w Europie.

Do gór kamienia piaskowego rozpościéraiących się po Cyrkułach pod Karpatami leżących, przytykaią bezpośrednie opoki kamienia wapiennego. Miedzy temi zaś znayduie się wielki galicyiski skład soli, ciągnący się koło Karpatów w postaci półokręgu, iak same góry. Rzućmy tylko okiem na mappę, pociągniymy linię przez Wieliczkę, Bochnię, Drohobycz, Lisowice, Bolechów, Kałusz, aż do Slatniéy Mary w Bukowinie, a będziemy mogli uczynić sobie wyobrażenie o położeniu i wielkości tego składu solnego. Wspomniany dopiéro ciąg wapienny, iest ściśle połączony z równie znacznym ciągiem gipsu. Iuż koło Podgórza tak pasy wapienne z gipsowemi idą na przemiany, iż trudno iest oznaczyć ich granice. Koło Bochni pokazuią się wyraźniey te ciągi gipsowe. W okolicy Szczérca daią się znowu widzieć, iakotéż i w Zurowie, na prawym brzegu Dniestru leżącéy wsi Hrabiego Teodora Potockiego, gdzie się naypięknieyszy łamie Alabaster. W Cyrkule Stanisławowskim nie znayduią się na obu brzegach Dniestru prawie żadne inne kamienie, iak tylko gispowe. Toż samo widać w zgórzystéy części Cyrkułu pomienionego zasięgaiącéy aż do Zaleszczyk. W téy ziemi gipsowéy pokazuie się osobliwsze ziawisko natury, którego gdzie indziey nie widziałem; są niém tak nazwane kielichy czyli leyki ziemne. Te kielichy ziemne są regularne okrągłe głębie, nakształt leyki, u góry szérokie, u dołu wąskie i kończaste. Wielkość ich i głębokość iest rozmaitą. W Cyrkule Stanisławowskim i w Bukowinie znayduią się tak gęsto, iż każdemu podróżnemu w oczy wpaść muszą. W głębi tych kielichów ziemnych, których ze dwadzieścia dochodziłem, znaydowałem pospolicie styrczącą skałę gipsową. Z tego poiąłem, iakim to się dzieie sposobem, iż głębie te po naygwałtownieyszym nawet deszczu regularnie bez wody zostaią. Pod zwierzchnią warsztwą gipsową znayduie się, iak to koło Zaleszczyk

na prawym brzegu Dniestru uważałem, do kredy podobna ziemia gipsowa, która na glinianych łupiennikach leży. Przez tę ziemię może woda łatwo przesiąkać. Można także poiąć, iak wciskaiąca się woda małe iamy kształci, i iak zapadanie się zwierzchniéy warsztwy gipsowéy takowe leyki tworzy; zważywszy przytém i tę okoliczność, iż zbiéraiaca się w tych głębiach woda ma zawsze swóy porządny odpływ, co także zapewne iest przyczyną, iż te leyki wydaią się gdzie niegdzie kończastemi. Drugą uwagi godną osobliwością są pagórki kunsztowne, znayduiące się tak gęsto na równinach Galicyi. Gdy te pagórki naywięcéy w płaskim leżą kraiu (kilka takowych pagórków widziałem w Cyrkułach Złoczowskim, Brzeżańskim, Lwowskim, Stanisławowskim, i Bukowińskim; znayduią się one także na równinach Rossyi, iak Seume *) donosi, na płaszczyznach Węgier, iak Skolka w pismie peryodycznem dla Węgier **) opowiada), bardzo więc iest wielkie podobieństwo, iż te pagórki w nastarożytnieyszych czasach dla tego usypano i ukształcono, ażeby można było z nich strzedz okolicy i podczas niespodziewanych naiazdów nieprzyiacielskich, mieszkańców przez znaki na niebezpieczeństwo bacznemi uczynić. Domysł ten staie się tem bardziéy podobnieyszym do prawdy, iż rzadko gdzie znayduie się takowy pagórek, z któregoby drugiego nie postrzegano.

W niektórych okolicach Cyrkułu Brzeżańskiego znayduią się całe płazy chudego marglu wapiennego czyli opoki. Grunt ten charakteryzuie bardzo mizerna wegtacya. Trawy, owoce i drzewa są w tym gruncie skaleczałe i wysychaią w cokolwiek tylko suchém lecie; z wielką iedynie pracą może go wieśniak do średniego przyprowadzić wydatku. Grunt ten znayduiemy naywięcey w tém pasmie gór, które z zamkową zaczyna się górą, do Winnik się ciągnie, a od nich w postaci półxiężyca, piękną i wielką z południowéy strony okrąża równinę, przez którą brodzki idzie gościniec. W Cyrkule Brzeżańskim rozpościéraią się te góry na wszystkie strony i nadaią mu wyższe położenie. W tém pasmie gór znayduie się ta opoka w bardzo wielkiéy ilości. Cyrkuł Złoczowski ma po większéy części grunt czarny, tłusty i równy. Iedna właściwość iego zasługuie tu bydź szczególniéy wspomnianą. Okolica na prawym brzegu Bugu, gdzie się ta rzeka koło Kamionki strumiłowéy przebywa, gdzie Chołoiów i Radziechów leżą, nie ma prawie żadnych kamieni; przeciwnie składa się podkładek z kamienia wapiennego iak śnieg białego, który na cal grubą i tłustą korą z ziemi roślinnéy udziałaną iest pokrytym i tylko wtenczas widzialnym, kiedy się kanały lub inne rowy i doły kopią. Gdy kamień ten wapienny wyidzie na powietrze parokrągowe, kruszy się i rozpada na drobne kawałeczki. Na tym wielce urodzaynym gruncie doyrzéwaią wszystkie owoce dwoma tygodniami prędzéy, niż w innych, po części bardziéy na południe leżących okolicach Galicyi i Bukowiny. Ponieważ kamień wapienny od promieni słonecznych na wiosnę rozegrzany, łatwiéy ciepło przyimuie, niż kamienie piaskowe i łatwiéy ie zatrzymuie, nie trudno więc poiąć to ziawisko. Drzewa owocowe nie udaią się w téy ziemi; suche lata nie sprzyiaią iéy w cale.

Północne części Cyrkułów Tarnowskiego i Rzeszowskiego ciągnące się wzdłuż prawego brzegu Wisły, są piaszczyste; lecz gdy te okolice piaskiem obsypane, po większéy części naypięknieyszemi zarośnięte są lasami, więc tylko gdzieniegdzie daią się widzieć małe i nieznaczne mieysca piaszczyste. Toż samo można powiedzieć o niektórych okolicach na prawym brzegu Sanu, w Cyrkule Przemyskim, osobliwie koło Lubaczowa, Krakowca, Jaworowa, i o wielu innych mieyscach. Między dwoma ostatniemi mieyscami, widziałem w roku 1808 na piaskach naypięknieysze zboże. Nieużytecznych, oko obrażaiących zamieci piaszczystych, iakie się w płaskim kraiu Węgierskim znayduią, nie widać w Galicyi.

Ziemia naytłuścieysza znayduie się po obu stronach Wiédeńskiego gościńca Cesarskiego, ososobliwie koło Jarosławia. Dla tego też iechanie tym gościńcem w miesiącach Maiu i Czerwcu iest wielce roskosznem. Pola i łąki okazuią taką żyzność, iaka tylko zwykła się widzieć w południowych częściach Monarchii. W miasteczkach

---

*) *Mein Sommer*. 1805. *J. G. Seume*. 262.

**) *Strona* 42 *Tomu* 4 *z roku* 1803.

w wioskach zadziwia podróżnego wielka liczba drzew kwitnących, których ón tu zaledwie mógł się spodziéwać w takiéy mnogości. Z iedney strony tego gościńca (na północ) mamy wolny widok na kray równy; z drugiéy zaś (na południe) widać stopniami wznoszącą się wysokość pagórków kształcących ostatnie gałęzie Karpatów, których naywyższe pospolicie śniegiem okryte szczyty widać iuż koło Tarnowa, a zatém w odległości 15 mil jeograficznych.

Ieżeli Bukowina ieszcze tłustą ma ziemię, nie pochodzi to z pogniłych zwiérząt i roślin, lecz raczéy z tąd, iż ta okolica będąca ieszcze nie dawno prawdziwym kraiem lasowym, dopiéro w nowszych czasach uprawioną została i ieszcze tę żyzność i siłę posiada, którą dobra ziemia ma dopóty, dopóki nie iest wyssaną.

Na trzy mile około Jarosławia nie znayduią się kamienie; potrzebne muszą bydź z Przemyśla albo Lubaczowa sprowadzane. Ziemia składa się z ławic gliny, *) które na dwa, trzy, często i na więcéy calów są pokryte tłustą i czarną ziemią mchową. W tym miękkim gruncie znayduią się 4 do 5 i więcéy cetnarów ważące bałwany granitu i sinnitu, które okrągławego są kształtu, i z dalekiéy tu przyrunąć musiały odległości.

Powierzchnia Galicyi bez Bukowiny, podług mappy Liesganiga dokładnie wyrachowana, wynosi 1,365 mil czworograniastych, czyli 13,650,000 morgów. Grunta orne czynią 5,626,200 morgów; z tych zaymuią role 5,547,808 morgów, stawy 21,024 morgów, pola ugorowe 75,368 morgów. Łąk ma Galicya 3,121,912 morgów 269 sążni czworograniastych; z tych zaymuią prawdziwe łąki 1,443,082 morgów 1,593 sążni; ogrody 304,450 morgów 720 sążni, pastwiska i krzaki 1,294,128 morgów 1041 sążni, stawy 80,250 morgów 114 sążni. Lasy zaymuią 3,845,375 morgów 1106 sążni czworograniastych. Reszta iest ziemią urodzayną.

Bredetzky.

*) *Przyczyna wiadomego i nieszczęśliwego zawalenia się kościoła Jarosławskiego przed kilkoma laty, nie znaydujeż się może w tey własności ziemi? Kościoł i klasztor, niegdyś Collegium Jesuitarum Campinarianum zwany, koło gościńca zewnatrz Jarosławia leżący i murem obwiedziony, ma również wielkie rysy.*

Meteorologiczne postrzeżenia we Lwowie od dnia 23. do 26. Lutego 1812.

Dnie.	Czas postrzeżenia	Barometr.	Ciepłomierz Reaumura.	Kierunek Wiatrów.	Odmiany powietrza.
23	Wsch. Słońc.	28, 2, 0.	† 0, 2.	Po. średni	iasno.
	2. popołud.	28, 1, 4.	† 6, 6.	Po. Po. Z. średni	lekkie chmury.
	10. wnocy	28, 0, 10.	† 4, 2.	Po. średni	pochmurno.
24	Wsch. Słońc.	28, 0, 0.	† 2, 7,	Po. i Po. Po. Z. słaby	gęste chmury.
	2. popołud.	27, 11, 0.	† 4, 3.	Po. słaby	rzadkie chmury.
	10. w nocy	27, 10, 3.	† 1, 6.	Po. słaby	rzadkie chmury.
25	Wsch. Słońc.	27, 9, 8.	† 2, 8.	Po. słaby	gęste chmury.
	2. po połud.	27, 10, 5.	† 3, 4.	Po. Z. Z. średni	pochmurno.
	10. wnocy	27, 11, 3.	† 0. 7.	Po. Z. słaby	pochmurno.
26	Wsch. Słońc.	27, 10, 10.	— 0, 3.	Po. Z. słaby	rzadkie chmury.
	2. po połud.	27, 10, 11.	† 2, 6.	Po. Z. słaby	rzadkie chmury.
	10. w nocy	27, 11, 7.	— 2, 2.	Po. słaby	pogoda.